

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 8 του Γενάρη 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 180

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Απολογία (συνέχεια).

ΕΡΜΟΝΑΣ. Κριτικές αναποδιές (Τὰ «Μπουμπούκια» τοῦ Γιάννη Στεφανῆ—Physiologie morale du poète).

Ι. Σ. Νοσοκομεία καὶ Χριστιανισμός.

ΘΕΑΤΗΣ. Θεατρικά — 'Η βουλιαγμένη Καμπάνα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ. 'Απὸ τὰ «Μπουμπούκια».

Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. 'Ο 'Ασώτος (συνέχεια)

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. J. E.—Δ. Κάσιος Γαζίας.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα καὶ Πράγματα (Σκιαωμοί—'Η Κυβέρνηση δουλεύει...—'Ο τρελλὸς δασοφύλακας—'Αρώματα Συριακά—'Τὰ προσόντα τοῦ Παρέδρου).

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Όσα λέει ὁ παλληκαρὸς μας Ἑρμονας στὸ ἔργο του «Physiologie morale du poète» χαρακτηριστικὰ τῶν δασκάλων μας καὶ ὅσα γιὰ τὴν ἀριότητα τῶν νοσοκομείων ποὺ μᾶς κατέχει, πολὺ σωστά καὶ ἔξιστα. Τὸ μεταχειρίσασθαι πάλι ποὺ κάνει τῆς γλώσσας μας, ὅπως καὶ στὰ βιβλία του, κατὰ τὴν παρατήρηση τοῦ Παλαμά, ἔτσι καὶ σ' αὐτὸ τοῦ τοῦ ἔργου, εἶναι ἀξιοζήλευτο. Σκόνταψα ὅμως σὲ μερικά μέρη κατὰ τὸ τέλος καὶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ἐλεύθερα νὰ τοῦ πῶ—σύμφωνα μὲ τὸ στίχο τοῦ Παλαμά. Ἐσκεπτοὶ στὸν κατατροχὺ καὶ ὀλοῖσοι στὴ βούβη—ὅτι δὲ ζυγώνει στὴν ἀλήθεια θέλοντας νὰ ζηγήσῃ τὴ μανία μας γιὰ νοσοκομεία καὶ ὅτι δὲν εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς καθόλου σὰν ποὺ τὸν καταλαβαίνει.

Τοῦ φαίνεται πῶς εἶναι θρησκεία δουλική. Ὁ ὅπα δόι του ὅμως τὸν νοιώθουν γιὰ θρησκεία λεπτέριας, ὅπως καὶ εἶναι. Καὶ ἂν αὐτοὶ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ νοιώσουν σάληθινὸ, ὑπάρχουν οἱ μαρτυρίες τῶν ἀδιάφορων ἑνὸς libre penseur ἔξαφνα, ὅπως ὁ G. Séailles, ποὺ καὶ ὁ φιλοτεχνήτης Oscar Wilde δὲν μπορεῖ νὰ πῇ πῶς τοῦ εἶταν θολωμένη «τῆς ἀνώτερης Κριτικῆς ἢ κυβερνήσεως», εἴτε πρὶν δυὸ χρόνια ἀνάμεσα σ' ἄλλα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θρησκείας αὐτῆς καὶ τὰκόλουθα: «Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἡ νεώτερη σκέψις τὸν νοιώθει εἶναι . . . ὁ ὀρχτρὸς γενικὰ τῶν τύπων, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐλεύτερης συνείδησης, ἑνὸς ποὺ ἐνάντια στὶς ἐξουσίες νύφῳναι ἀπὸ φῶς αὐτὸ ποὺ εἶναι μέσα στὸν καθένα καὶ ποὺ δὲν πρέπει νὰ τὰφίνει νὰ σβύνη ἐκεῖνος ποὺ «τὸ χεῖρ» εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ στὶς προσταγὰς τοῦ νόμου

ἀντιθέτει τὸ ἐσωτερικὸ αἶσθημα ποὺ ξεπερνῶντας τελετές καὶ δόγμα μᾶς δείχνει ζωὴ τὴ θρησκεία καὶ ὅχι μηχανισμὸ ἀπὸ καμώματα ἱερὰ καὶ μαγικά.

«Ὁ Ἰησοῦς . . . εἶναι ὁ ἀντίπαλος τῶν Φαρισαίων, ἑνὸς ποὺ γιὰ σικανταλισμὸ τῶν Φαρισαίων κάθε καιροῦ προκηρύττει πῶς αὐτὸ Σάββατο ἔγινε γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ ὅχι ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ «Σάββατο»· ἐκεῖνος ποὺ πολεμᾷ τοὺς παπάδες, ποὺ μὲ τὴν πρόφραση προσευχῶν καταπίνουσι σπίτια χηρῶν, καὶ διώχνει τοὺς ἐμπόρους ἀπ' τὸ Ναὸ, ὁ ἄνθρωπος πρὸς ὁ ἄπλως καὶ γενναῖος, ποὺ δίχως κόπο ὑψώνεται ἀπ' τὴν πρὸλήψιν καὶ τὴν συνθήκην τοῦ κοινωνικοῦ ἠφρισμοῦ, τρώει μαζί μὲ ξεπεσμένα ὑποκειμένα, μὲ τελῶνες καὶ πόρνες ποὺ δὲ θέλει νὰ πελπίσεται κινεῖς γιὰ ὁποιαδήποτε ψυχὴ καὶ οὔτε νὰ τὴν ἀπελπίσῃ . . . ὁ αἰρετικὸς πᾶγα πᾶσι τοὺς αἰρετικούς τοὺς πεσμένους ἀπ' τὴν ὑπερήφανη ὀρθοδοξία κατὰ κτλ. κτλ.» Πῶς ἑνὸς τέτοιος ἀρχηγὸς μποροῦσε νὰ σκαρῶσθαι θρησκεία δουλική, ἀφοῦ εἶναι ὁ ἴδιος ἡ ζωντανὴ Λεφτεριά: «Ἄν οἱ παραχαράχτες τῆς θρησκείας τοῦ τὴν ἐντυσαν μὲ ρυῖα δουλοσύνης, αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα. Κόπιασε τοῦ λόγου σου νὰ τὴν λευτερώσῃς.

Τὸν λέει ἀκόμη τὸ Χριστιανισμὸ θρησκεία συμπονιαρική. Δὲν ξέρω πῶς μπορεῖ καὶ τὰ συνταιριάζει τὸ δουλικὸ καὶ τὸ συμπονιαρικὸ. Ψυχοπνία μοῦ φαίνεται πῶς αἰσθάνεται ὅχι ὁ δούλος γιὰ τὸν ἀφέντη του, παρὰ ὁ ἀφέντης, ὁ λεύτερος, ὁ καλύτερος, γιὰ ἑνὸς κατώτερό του καὶ λοιπὸν ἔρχονται ἀνάποδα οἱ δυὸ ἔννοιαι. Ἄν πάλι θέλει νὰ πῇ πῶς ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι σὰ σύνδουλοι καὶ συμπαθεῖς ὁ ἑνὸς τὸν ἄλλον, τότες, ἀφοῦ ὄντας σὲ ἴση μοῖρα συμπονοῦνε καὶ οἱ λεύτεροι θὰ πῇ πῶς αἰχμητικὰ ψυχοπνία ἀνήκει στὴν ἀνθρωπότη καὶ ὅχι στὸ Χριστιανισμὸ μοναχά, ἀκόμη καὶ ἂν τὸ πιστέψουμε πῶς εἶναι δουλικὴ θρησκεία. Μὰ ὅχι μόνο οἱ ἄνθρωποι, παρὰ καὶ τὰ ζῶα, θαρρῶ, συμπαθοῦνται ἀναμεταξύ τους. Λοιπὸν στὸν Ἑρμονα, ἂν θέλῃ νὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν «τέστις ἀνίδεες καὶ μολεμένες ἀρχές», δὲ μένει παρὰ ν' ἀντιστρέψῃ τοὺς ὅρους τῆς δημιουργίας τοῦ Δευκαλίωνα. Ἐκεῖνος, λένε, ρίχνοντας πέτρες πίσω του τὴν ἔκανε ἄνθρωπος· ὁ Ἑρμονας ἂς μᾶς παίρνῃ ἑνὸς ἑνὸς καὶ ἂς μᾶς ρίχνῃ πίσω του γιὰ νὰ γίνουμε πέτρες καὶ νὰ θεραπευτοῦμε. Ὅμως καὶ αὐτὸ ἀκόμη, γιὰ νὰ θέλῃ νὰ μᾶς θεραπεύῃ, δὲν τὸ καταλαβαίνω. Μᾶς συμπονᾷ τάχα, ἐνὸς πρέπει νὰ μᾶς μισῇ σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ Νίτσε, ποὺ βέβαια δὲ θὰ τὴν ἔχῃ γιὰ μολεμένες; Τότες οἱ τί δάσκαλος εἶναι καὶ τί διδάσκει; Δὲ μᾶς μυντζώνει καὶ νὰ μᾶς ἀφίσῃ στὰ χάλια μας;

Τὰ νοσοκομεία λοιπὸν, ἂν εἶναι σωστά ὅσα λέω,

δὲν εἶναι τοῦ Χριστιανισμοῦ, μόν' εἶναι τοῦ πολιτισμοῦ δημιουργήματα. Χριστιανὸς εἶμαι ἐγώ, μὰ ἐπειδὴ εἶμαι καὶ Ρωμῖος, σιχαίνουμαι, πειότερο ἴσως ἀπ' τοὺς ἀντιχριστιανούς, τὰ νοσοκομεία καὶ ἀγαναχτῶ μὲ τὴν στραβωλὰ τῶν πλουσίων μας, ποὺ ὅλο σ' αὐτὰ κατασταλάζει ἡ φιλοπατρία τους. Γιατὶ τὸ Χριστιανισμὸ εἶναι βεβαιότατο πῶς γιὰ τὰ παθισμένα κορμιά τῶν νοσοκομείων δὲν τὸν μέλει καθόλου. Χαρχατῆρες ἀνέγκους θέλει αὐτὸς νὰ πλάσῃ, ψυχὴς ζητᾷ νὰ θεραπεύῃ, ἄνθρωπους νὰ μορφώσῃ καὶ τοὺς ἄνθρωπους θεοὺς νὰ τοὺς κἀνῃ. Μήπως τοὺς γιαντῶς τοὺς βροῖει ὁ Χριστιανισμός; Αὐτὸς ἔπλκσε θεὸ τὸν Ἀσκληπιό; Τὰ πρῶτα quasi—νοσοκομεία, ποὺ λέγονταν Ἀσκληπιεία, ὁ Χριστιανισμὸς τὰ δημιούργησε; Καὶ τὰ ὀδυνηρὰ φάρμακα αὐτὸς τὴν ἀνάλυσε; Τὰ ζωήματα τοῦτα ἔρχονται φυσικὰ ὅστερ' ἀπὸ μιὰ τέττα κατηγόρια, ὑπερπονητικὴ νὰ τὴν ποῦμε, τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τὸν εἶπα παλληκαρὸς τὸν Ἑρμονα. Ὄναι ἀκόμη πρὸ παλληκαρῆς, ἂν θυλολογήσῃ πῶς πῆρε πολλὴ φόρα καὶ βιαστικὰ μᾶς μίλησε. Ἄς ἀφίσῃ κατὰ μέρος τὸ Νίτσε νὰ βροντοφωνᾷ. Τὸ βροντοφώνημα τοῦ μοιάζει μὲ τὴν φωνὴν χαλασμένου καὶ σκουριασμένου φωνόγραφου. Ἐκνευρίσθησε λόγια καὶ ἰδέες εὐαγγελικές, κλεμμένες παρὰ νὰ πῇ, ἀφοῦ τίς ἀνακάτωσε σὲ μιὰ βρώμικη ταλάττα ἀπὸ δικῆς του λόξας καὶ ἀναποδιές. Ἡροστρετικὴ καρδιά εἶχε καὶ αὐτός. Ποῦ καταντάει κοινωνία μὲ Νιτσεῖνες ἰδέες, μὲ ψευτοβουλταριστὲς καὶ μὲ ψευτοχριστιανούς, ἂς τὸ καμάρῶσθαι ὅπως θέλει στὴ δίκη τοῦ Κωσταγερακάκη.

Ι. Σ.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ

Α'. Μπουμπούκια. Γ. Κ. Στεφανῆ. Ἀθήνα. Τυπ. Α. Δελιγιάννη.

Εἴτανε φαίνεται γραμμένο καὶ αὐτὸ νὰ ξεφυτρώσῃ σὺνῳρα ἡ δημοτικὴ στὰ πρὸ μακρινά, τὰ πρὸ ἀπόξενα μέρη τοῦ κόσμου. Καὶ δὲν εἶναι παράξενο τὸ φαινόμενο αὐτό. Στὴν ξενιτιὰ λευτερώνεται ὁ Ρωμῖος—ὁ πολυτεχνήτης καὶ ταξιδευτὴς—ἀπὸ τὴν ζούλα τῆς δασκαλοσύνης καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ τὴν ἀνελικρίνει καὶ τὸν κακομοιρασμὸ. Ἐκνοῖγεται, καὶ ἔτσι μπορεῖ νὰ μελετήσῃ πρὸ στοχαστικὰ καὶ πρὸ ἀφοδὰ τὸν ἐαυτὸ του—δηλαδή τὴν πατρίδα του, τὴ γλώσσα του, τὴν ἀνατροφή του. Καὶ τότε βλέπει—βλέπει καὶ καταλαβαίνει καὶ τὸν συνεισφέρει τῆς ἀλήθειας ὁ θυμὸς. Τὸ νοιώθει τότε πῶς ὁ ἀγῶνας τῆς δημοτικῆς συμαζεύει μέσα του—μισοκρυμμένες ἀκόμα—ὅλες τὶς προσπάθειες τὶς ξεχωριστὲς ποὺ πολεμοῦν